

Rapport om valget i Armenien 12. maj 2007.

1. Indledning.

Det er tydeligt, at OSCE efterhånden stiller større krav til parlamentsmedlemmer om, at vi skal være der forud for briefingerne, og at vi skal blive på valgstederne til optællingerne er afsluttet.

Den udpegede leder af OSCE parlamentsdelegation, Tove Tingsgård understregede vigtigheden af, at så mange lande som muligt deltager.

Hun understregede vort ansvar heriblandt, at vi ikke orienterer pressen om, hvordan valget er gået, før alle rapporter er indhentet.

Både Tingsgård, Europarådet og Europarlamentet roste ODHIR og understregede betydningen for Armeniens befolkning, at vore rapporter bliver 100 % korrekte. Bl. a. vil samhandel med udlandet komme til at afhænge af vore rapporter.

2. Orienteringerne (briefingerne) forud for valget.

Valget er vigtigt for befolkningen, men især for politikerne. Taberen vil miste alt.

Armenien får flere penge fra de ufattelige mange armeniere, der bor uden for landet, end de får fra regeringen.

ODHIR frygter, at der vil ske valgfusk.

Man frygter:

- Fejl ved valglisterne
- Afgivelse af dobbeltstemmer, hvor risikoen er størst for militæret, politiet og studenterne

- Køb af stemmer

Håbet er dog, at Armeniens ønske om nærmere samarbejde med EU og på sigt medlemskab vil medføre mindre fusk.

Det går langt bedre med Armeniens økonomi nu end tidligere. Der er en årlig fremgang på over 14 %.

Der bliver valgobservationer i alle regioner også af parlamentsmedlemmer. Det er et afgørende signal.

OSCE fremhæver:

- Lovgivningen er blevet langt bedre end ved sidste valg
- Administrationen vedrørende valget er forbedret
- Valglisterne, der styres af politiet, er blevet forbedret
- Kravet om mere end 15 % kvinder på alle lister er opfyldt

Generelt er dette valg meget fokuseret på kvindernes roller, som kandidater, på deres pladser på listen og deres rolle i selve administrationen.

Valgperioden er 5 år.

Der er i alt 131 medlemmer i parlamentet.

41 skal vælges ved kredsvalg og 90 skal vælges efter forholdstal.

Kun et parti har kandidater til kredsmandat i alle kredse.

Der er i alt 22 partier.

3. Mediedækning.

Både nationale og internationale organisationer overvåger mediedækningen i hele valgperioden siden sidste valg.

Generelt finder både de nationale og de internationale organisationer, at mediedækningen er udemokratisk:

- Regeringspartierne har mange flere penge end oppositionen, så de kan købe sendetid. De får tilskud fra erhvervslivet, som ikke er gennemskuelige.
- Oppositionen får ikke samme tid og dækning i pressen.
- Især de store oppositionspartier bliver ikke inviteret til talkshows.
- Præsident og statsminister misbruger dobbelthat-situationen til skjult partireklame.
- Den "saglige" omtale af oppositionen er bevist negativ.
- Oppositionen bliver angrebet for at være passiv, fordi de ikke ses så ofte i TV og aviser, uagtet at det skyldes, at de ikke får muligheden.
- Der er TV, der er værst til at give regeringen mere omtale end oppositionen.
- Regeringspartierne latterliggør oppositionen ved at hævde, at der ikke er en opposition. Dette udsagn spiller pressen med på, og efterhånden tror befolkningen på udsagnet.
- Regeringen sikrer, at systemet ikke får analyseret oppositionens forslag. Hvis de endelig bliver analyseret, er administrationen ikke neutral.
- Regeringen spiller på, at "vi er stærke", Derfor "spinder" både regeringen og pressen med udsagnet "Pas på ikke at sætte spørgsmål ved det etablerede".
- Medierne og her især TV undgår, når det overhovedet er muligt at sende saglige debatter, men sender i stedet underholdning.

- Regeringens ønske er ”jo mindre informeret ” jo lettere er befolkningen at styre.
- Regeringen misbruger militæret i valgkampen. Hævder at oppositionen er illoyal mod soldaterne.

Både de internationale og nationale organisationer var dybt bekymret over mediedækningen, som ikke hører hjemme i et demokrati.

3. Orientering af partierne.

Otte partier fra begge sider orienterede os.

Flere af partierne beklagede den skæve fordeling af finansiel støtte, den manglende adgang til medierne for nogle og forskellige regler for opsætning af plakater, herunder anvendelse af Bill Bords.

Der blev udtrykt bekymring for ”bussing”. Nogle partier frygter, at regeringspartierne vil køre vælgerne rundt i busser, så de kan stemme dobbelt. De frygter også, at regeringspartierne vil hente vælgerne hjemme mod, at de lover at stemme på bussernes sponsor, læs regeringen.

Nogle var betænkelig ved den nylig fastsatte kredsopdeling, som de mener har valgtekniske begrundelser.

En oppositionspolitiker er blevet aflyttet på restauranten Marco Polo, hvor han havde møde med den engelske ambassade. Det er blevet brugt kraftigt i mediekampagnen. Oppositionen er ikke i tvivl om, at det er efterretningstjenesten, der støtter regeringen.

4. OSCE parlamentariskernes deltagelse.

For første gang under alle de valg, jeg har deltaget i, så det ud til, at næsten alle parlamentarikere var mødt før briefingerne startede. Vi var alle til stede ved indledningen og under indlæggene fra OSCE, Europarådet, Europaparlamentet og ODHIR.

Til gengæld var under 20 % til stede under NGO’ernes og pressens orienteringer.

Mindre end 50 % deltog under partiernes orientering.

Personligt er jeg dybt forarget over, at vi parlamentarikere ikke tager det mere alvorligt. Jeg håber, at vi tager os selv i nakken, ellers vil det blive de fastansatte og de udpegede embedsmænd, der alene vil få indflydelse.

Det vil blive en katastrofe. Ingen er efter min mening bedre til at vurdere valg end parlamentarikere.

5. Forberedelserne.

Min norske teammakker, Sigvald Oppebøen Hanen, og undertegnede gennemførte fredag eftermiddag drøftelserne med vor tolk og vor kører. Vi kunne erkende, at det ville blive en hård valgdag, da vi var nødt til at køre fra hotellet senest kl. 04.30 til vort område syd for hovedstaden. Området var tydeligt bjergrigt med en del store og mindre byer.

Da jeg var i bad kl. 03.45 på valgdagen, fik forberedelserne sig et alvorligt skud for boven.

Vor tolk ringede og meddelte, at hun var blevet syg. Jeg løb så hurtigt som muligt op på OSCE's hotel for at se, om der var en ekstra tolk. Det var der ikke, så jeg kontaktede køreren, som havde en ven, som efter køreren's opfattelse var fremragende til engelsk.

Ham antog jeg på stedet – og vi nåede ud i området til tiden, så vi kunne overvåge valgåbningen og tiden forud herfra.

Tolken viste sig at være rimelig til engelsk, men ikke særlig anvendelig som tolk. Han havde meget svært ved at forstå, at det ikke var hans opfattelse, der skulle fremmes, og hans synspunkter, der skulle følges.

6. Valgåbningen.

På trods af de mange advarsler under briefingerne, er det min gode norske kollega og min opfattelse, at åbningen blev gennemført på virkelig anerkendelsesværdig måde.

Valgkomitéerne blev efter lodtrækning organiseret i funktioner, og der blev lavet planer for besættelse af disse forskellige funktioner på forskellige tidspunkter.

Stemmesedler og kuverter blev optalt, og valgstedet var klar i god tid før kl. 08.00.

Det eneste problem, vi så, var, at valgboksene var placeret, så der nogle steder var risiko for, at komiteemedlemmer kunne se, hvor vælgerne satte deres kryds.

Vore synspunkter om åbningen deles klart af de øvrige OSCE-hold.

7. Valghandlingerne.

Vi kontrollerede 10 valgsteder med henblik på at overvåge selve valget.

Det positive var helt klart, at komiteerne og vælgerne generelt ønskede et valg, hvor tingene var i orden.

Der var næsten intet at komme efter. Når jeg siger "næsten", er årsagen, at flertallet i valgkomiteerne klart var udpeget af specielt et af regeringspartierne.

Det kan ikke undgås, at jeg fra en neutral position kan være i tvivl om ikke det påvirker valget.

På trods af problemerne er jeg ikke i tvivl om, at valget generelt blev gennemført på en virkelig god måde, et synspunkt som også deles af de øvrige teams.

8. Optælling.

Her gik det beklageligvis stort set galt. Ikke fordi komiteemedlemmerne ville snyde, tværtimod de knoklede og gjorde deres bedste.

Reglerne er imidlertid så indviklede og bureaukratiske, at mange komiteemedlemmer simpelt hen fik store problemer.

Indledningsvis var der store og bureaukratiske problemer med at optælle stemmesedler, kuverter, strips m.v., at få dem i forseglede kuverter, som igen skulle i andre kuverter og andre praktiske tiltag.

Stemmesedlerne var af vælgerne afleveret i kuverter, der efterfølgende var blevet stemplet af valgkomiteen. Efter reglerne skulle valgformanden personligt tage hver enkelt kuvert op af valgboksen, vise den til alle i komiteen og til alle observatørerne, før han åbnede kuverten.

Herefter skulle han højt nævne stemmesedlens resultat, konstatere om sedlen var lovlig, vise den til alle for endelig at lade den placere i en bestemt bunke. Det tog enorm lang tid.

Et andet stort problem blev udfyldningen af valg - journalen. Det var så indviklet, at mange komiteer simpelt hen ikke forstod at udfylde den korrekt.

9. Svaghed.

Jeg må indrømme, at mit hold blev bløde i knæene og undlod at overvære hele optællingen. Der var tre årsager, der gjorde, at jeg blev nødt til at opgive min generelle holdning om at gøre arbejdet færdig.

- a. Køreren var kørt ned efter 20 timers arbejde.
- b. Tolken, vi havde hyret lidt i panik, havde bestemt ikke forestillet sig, at han skulle arbejde mere end 24 timer i træk.
- c. Sidst men ikke mindst, havde mine gode venner, nordmændene, bestilt fly tidligt søndag morgen. Vi kunne derfor ikke færdiggøre overvågningen af optællingen og samtidig få min makker med flyet.

10. OSCE – vurderingen.

Jeg deltog i såvel debriefingen som i pressemødet.

OSCE konkluderede ikke, at valget var gennemført frit og fair. Konklusionen blev i stedet, at valghandlingerne var væsentlig forbedret i forhold til tidligere valg.

Valget blev gennemført stort set i overensstemmelse med OSCE og Europarådets standarder for demokratiske valg.

Denne relative positive udmelding forholder sig ikke til perioden forud for valget og heller ikke til forholdene efter valget.

11. Politiske konsekvenser.

Personlig er jeg optimist. Befolkningen i Armenien vil klart have demokrati. Det må få den konsekvens, at de ikke på sigt vil acceptere udemokratiske tilstande.

De vil derfor givet have ændret forholdene i landet til det bedre.

Det der mangler for, at Armenien kan kaldes et demokrati, er:

- En total åbenhed om tilskuddene til partierne og en mere ligelig fordeling af beløbene til valgkampen.
- En presse, hvor oppositionen får lige så gode muligheder som regeringen til at komme til orde.
- En regering, der ikke nedgør oppositionen og i samarbejde med pressen får oppositionen til at fremstå som uanvendelig
- En regering, der ikke sætter sig på nøglepositioner under valghandlingerne.

Jeg tror, at Armenien vil løse disse opgaver. Bare andre lande vil være i stand til det.

12. Erfaringer som observatør.

- OSCE stiller heldigvis nu krav til parlamentariker om, at vi kommer før briefingerne og bliver så længe, at vi kan overvære optællingerne.
- Der er forsat for mange politikere, der undlader at passe deres arbejde ved ikke at deltage i briefingerne. Det bør tages op mellem os politikere.
- Kørerne og tolkene skal orienteres om, at deres arbejdsdag let kan blive over 24 timer. Kørerne skal anbefales, at medbringe puder og tæpper, så han/hun kan få noget søvn under vore inspektioner.
- De organisationer, der støtter uddannelsen af valgkomiteer skal stramme uddannelsen op.
- De nye demokratier skal hjælpes til at få mindre bureaukratiske valghandlinger.